

◆ ST. OLAV ◆

Nr. 11—12
13—14

Oslo, 22. mars 1945

57. årg.

«St. Olav utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Oppsigelser må være eksp. i hende seinest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 47156. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Salve dies, dierum gloria. — Palmesøndag - Langfredag - Påskesøndag. — Av påskens historie. — Fra eneboer til munkemisjonær. — Fra forfall til verdensmakt. — Søndag 15. april. — Elisabeth Stuart. — Lars Messel prestvigslet. — Kjenn din religion. — Kjenner du bønneboken din. — Pavelig rundskriv. — Her hjemme.

Salve dies, dierum gloria.

Påskesekvens av Adam av St Victor.

*Sæle dag full av frygd og fagnad:
Kristi siger so herleg dagna,
då du rann i din ljose lagnad,
Gud til ære.*

*Himmelsk ljøs gjennom blinde strålar;
dauden slokna i livsens skåler,
då han rykte upp helvits pålar.
Fra vere!*

*Herren vilde so visleg råde:
alle la han i synde-våde,
at han alle den høgste nåde
kunde gjeva.*

*Då i blinde me stupet nådde,
Gud i miskunn vår vanmakt gådde;
med vårt myrker hans visdom rådde,
ljøs fra æva.*

*Utan von og i fåre stedde,
under ôket me træla rædde,
ervefienden arg oss hêdde
i vår våde.*

*Heite harm pver oss han vende,
folki tagna i djup elende.
då Gud Fader oss Sonen sende
av sin nåde.*

*Avgrunnsdyret, som augna fåre,
såg hans kjøt, ikkje rennesnære,
rusa fram, men fekk ulivssåret
av den reine.*

*Likjast han er vår høgste æra,
fyrste bodet Guds born lyt læra,
påskeljoset til alle bera
frå den eine.*

*Fri uppstod han til himmelferdi,
manna-ætti var løyst frå verdi,
lammi trygt ber han heim på herdi,
vil kje svike.*

*Folk og englar Guds fred fekk kjenna,
såg hans dag i ein ljøsflaum renna,
deira lovsong vil aldri enda
i Guds rike.*

*Moderkyrkje, lat songen tona,
englerøyster kved framfor trona;
saman priser me han som sona
syndefallet.*

*Dauden fekk under fot han treda;
halleluja me høgt kann kveda.
Fred på jord og i Himlen gleda!
Jublar alle.*

Umsetjingi ved Ragnhild Foss.

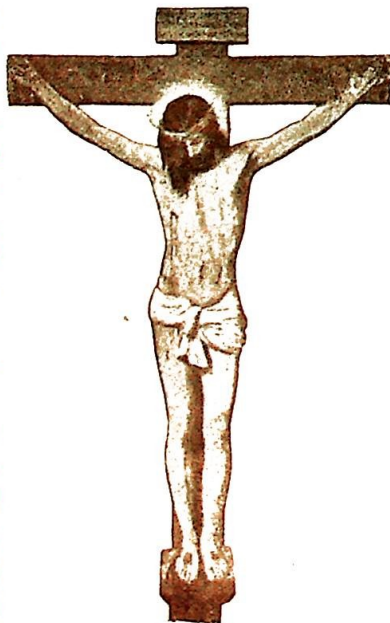

Palmesøndag - Langfredag - Påskedag.

Likelså lite som de andre kirkefestene er påsken bare en periode, en rekke helligdager hvorunder vi i særlig grad minnes de store begivenhetene i Frelserens liv. Kirkefestene er alle noe langt mer og noe langt mer gjennomgripende: de er en mentalitet, som vi skal fordype oss i og søke å tilegne oss som direktiv for vårt daglige liv.

Og hva er så påskementaliteten og hva innebærer den —?

For Kristus spente den tiden «han drog opp til Jerusalem for å holde påske» over uken fra palmesøndag til påskemorgen. Også vår påskementalitet bør derfor ta sitt utsprang i palmesøndagens begivenheter, idet vi

lar denne dagen innprente oss — ikke alene at vi ikke må stole på menneskers æresbevisninger, takknemmelighet og hyldest, men først og fremst: at vi ikke må bygge vårt liv på vår egen begeistring og de av den inspirerte følelser. Det er vel og bra at noen eller noe griper oss så vi intet heller vil enn avføre oss alle våre «klær»: altså ofre alt det som vi hittil har holdt for høvelig antrekk for vår personlighet og dra syngende bort over livsvegen i følge med den eller det som begeistrer oss. Hvor godt kjenner således ikke vi katolikker de herlige stunder, hvor det er som Kristus i vår hellige Kirke kommer oss så nær at vi intet heller vil enn bruke vår tid til

jublende å forkynne den rikdom vi har følge med! De stundene kan vare timer, dager, uker, men likevel må vi hjelpe hverandre til å huske at palmesøndag og dermed også vår palmestunder og blir en episode som vel i et kristen liv kan gjenta seg mange ganger, men som dog bare er en innledning til hverdagene med sine uunngåelige mange og lange og strenge langfredagstimer, hvor all begeistring svinner bort og lar igjen ene kravene til at vi skal ofre og ofre og atter ofre — timene, dagene om hvilke det står skrevet at «de behager oss ikke».

Vi har derfor heller ikke som kristne — kristne i ånd og sannhet — lov til å slå oss til ro med tilsynelatende framgang og suksess, men må i alle vårt livs små og store begivenheter alltid søke å finne fram til Kristusvegen, påskevegen — finne den videre fram ved å forbli sannhetens og godhetens oppofrende tjenere, selv om det fører oss gjennom lidelser og nederlag av tilsynelatende helt drepene karakter. Det kan føles hardt og tungt, men vi vet at fortsetter vi forbi palmesøndag uten å la æren og hyldesten om oss eller den dalende begeistringens ånd i oss stanse oss, og gjennomstrider vi våre skjærtorsdagers og langfredagers forhånelser, skadefryd, hudfletten, korsfestelse og tilsynelatende tilintetgjørende nederlag under de former som alt dette antar i vårt liv, rekker også vi fram til en oppstandelsens morgen, fordi vi da har gjort oss verdig forjettelsen: «Det onde har ingen framtid —!»

Og da mister heller ikke vi motet og gir opp, selv om det i øyeblikket kan se ut til å være nokså håpløst å greie tilværelsen, for da får også vi Kristi kraft til å bevare kjærlighetens tålmod, til å holde ut til vår påkestund opprinner.

For også langfredag var en episode — det var bare midlertidig at det onde fikk lov å seire. Vi vet derfor også at selv om våre lidelser og motganger rammer så tungt i øyeblikket at de tilsynelatende overvelder og knuser oss, er deres «seier»

dog bare en illusjon hvis vi tilegner oss Kristus-kraften, Kristusmentaliteten, påskementaliteten. Da får nemlig også vi Kristi styrke til å holde ut. Framtiden tilhører jo etter Guds ord og løfte alltid det gode, og framtiden blir før eller senere nutid også for oss. Etter hver langfredag kommer det alltid en påskemorgen med oppstandelse for alt det knuste og drepte i oss og om oss.

Påskementaliteten er denne tros realisering i vårt liv — påskefesten er Kirkens årlige påminnelse til oss om å bevare, utvikle og styrke denne mentalitet. Må det bli oss forunt å helligholde også denne påske — ikke bare som en minnefest om det som den gang skjedde i Jerusålem, men som en aktuell impuls med rekkevidde utad og innad hver eneste av vår livs dager —!

Av påskens historie.

Fra vår barnelærdom kjenner vi til at *den jødiske påske* på Guds befaling ble innstiftet av Moses til minne om israelitenes utgang av Egypt. Hver husfar skulde slakte et årsgammel lam, stryke noe av blodet på begge dørstolpene og det øverste dørtre, og så skulde kjøttet spises samme natt, stekt og med usyret brød og bitre urter. I reiseferdig stand skulde israelittene spise påskelammet, med sko på føttene og stav i hånden. Når så Herren ved midnattstid gikk for å slå Egyptens land, vilde han se blodet på dørkarmen til israelittenes hus og gå dem forbi. Og de skulde skynde seg og dra ut av landet. Denne påske skulde israelittene siden helligholde som en minnedag om redningen fra Egypt. Dagen var den 14. i måneden *nisan*, som er Israels nyttårs måned og svarer omtrent til vår april. Navnet påske (hebraisk *pesach*) betyr «rask forbigang» eller «skånende forbigang». Det ligger altså i selve navnet at høytiden skulde være til minne om at Gud gikk israelittene forbi da han så blodet på dørkarmen. At jødene har holdt fast på denne påskefeiring, viser også Det nye Testamente hos oss. Her nevnes jo påsken gjentakende ganger.

Jesus var med sine foreldre til påskefesten i Jerusalem, da han var 12 år gammel, og vi kan gå ut fra at han siden hvert år deltok i påskefeiringen. Best kjenner vi det påskemåltid Jesus inntok sammen med sine disipler i Jerusalem da han innstiftet nattverden, dagen før korsfestelsen. Disiplene gjorde her i stand påskelammet, som de så spiste sammen med Jesus. Usyret brød og urter hørte med også til dette påskemåltid. Det var av det usyrede brød Jesus brøt og gav til disiplene med de ord: «Ta, et! Dette er mitt legeme!» Vin (blandet med vann) hørte også med til det jødiske påskemåltid. Det jødiske skrift *Mischna* gir oss beskjed om det ritual man fulgte ved påskemåltidet. — Man drakk i alt 4 beger vin. Etter det første beger fremsa husfaren en takksigelse til Gud, etter det annet en belærelse om påsken. Så sang man salme 113—114, første del av lovsangen (salme 113—118). Etter brødsbrytelsen og måltidet drakk man så det tredje beger «takksigelsens beger», hvorpå husfaren fremsa takksigelsen for måltidet. Før måltidet ble avsluttet med det fjerde beger, sang man resten av lovsangen, salme 115—118. Det var denne lovsang Jesus og disiplene sang før de forlot nattverdsalen og gikk til Oljeberget.

Men da så den *nye pakts tid* begynte med Jesu død og oppstandelse og de første kristenmenigheter oppstod, hvordan forhold så disse første kristne seg til påsken? Vi vet at de feiret minnet om Jesu oppstandelse på Herrens dag, søndag, og fastet to dager i uken, onsdag og fredag, til minne om hans lidelse. Men deres stilling til påsken vet vi intet sikkert om. — Sannsynligvis er det dog at de menigheter som bestod av bare eller overveiende *jødekristne* fortsatte jødene påskefeiring den 14. nisan. Men no var det ikke alene minnet om utgangen av Egypt de feiret; den nye pakts påske får et nytt innhold, et nytt påskelam; «for vårt påskelam er jo slaktet: Kristus», sier Paulus. Allikevel tok det nok en tid før de nye tanker om Kristus som offerlammet ble det enerådende i påsken, de jødiske forestillinger stod sannsynligvis lenge side om side med de kristelige. Det er også

tenkelig at mange menigheter lenge ikke feiret noen påske i det hele tatt. Vi vet ikke sikkert når man begynte å feire påske i den palestinske og egyptiske kirke. I hvert fall har de tidlig sluttet med å feire den på det jødiske tidspunkt. Rom gir oss ikke vitnesbyrd om noen påskefest før omkring år 150 e. Kr. — Lilleasia later til å være det sted hvor påsken først ble alminnelig feiret, og da til minne om Jesu død på den gamle jødiske påskedag, den 14. nisan, uten hensyn til hvilken ukedag denne dato inntraff på. Man fastet om dagen og hadde nattverd om kvelden. Da Rom begynte å feire påsken, fulgte man her en annen skikk, som bruktes i Palestina og Egypten, nemlig å feire høytiden på den *søndag* som fulgte like *etter den 14. nisan*.

Man holdt da faste torsdagen og delvis fredagen forut. At festen således ikke ble feiret på samme tidspunkt i de forskjellige egner av kirken, førte til den såkalte *påskestrid*, som varte i omkring 200 år. Det var selvsagt av viktighet for kirken at menigheten kunde enes om en felles dag for feiringen av påsken. I den hensikt ble der også holdt forhandlinger både i Rom og Lilleasia, men uten resultat.

I årene 189—198 var Victor I biskop i Rom. Ved uttalelser fra flere kirkemøter fikk han vite at de fleste holdt på Roms praksis: å feire påsken søndagen etter den 14. nisan. Men Lilleasia vilde ikke bøye seg og holdt fast ved sitt tidspunkt for høytiden. Da vilde Victor vise sin makt ved å erklære lilleasiaterne for utelukket av den felles katolske Kirke. Kirkefaderen Ireneus kom til, og fikk meglet fred. Og omhider gikk også Lilleasia med på den romerske påskepraksis. Men samtidig betonet Ireneus overfor Victor at de forskjellige menigheter burde ha en viss selvbestemmelsesrett. At heller ikke alle bøyd seg forstår vi når vi hører at der enno så sent som omkring år 400 e. Kr. var noen som holdt fast ved den gamle lilleasiatiske påskepraksis. — Når man skulde bestemme tidspunktet for påsken, måtte man imidlertid, også etter den romerske skikk, holde seg til den *jødiske kalender*, for å få vite når den 14. nisan inntraff. For å slippe denne avhengighet av det jødiske måneår, forsøkte man å lage påsketabeller på grunnlag av egne astronomiske utregninger. Hippolyt heter den første kristne astronom. Han ble så berømt for en påsketabell som han hadde funnet ut, at man reiste en statue av ham med hans påsketabell innrisset på statuen.

Astronomer fra Aleksandria arbeidet videre med å regne ut påsketiden, og etter deres beregninger ble det på kirkemøtet i Nikea (i Lilleasia) i året 325 e. Kr. bestemt at påskedagen skulde være *første søndag etter første fullmåne etter vårjevndøgn*. Som kjent er det etter denne gamle regel fra 325 man fremdeles bestemmer tiden for påsken.

*

Det har ned gjennom tidene i alle land knyttet seg mange skikker til påsken. Fra ca. 200 var det vanlig at de som skulde opptas i Kirken — katekumenene — ble døpt påskelørdag eller påskennatt, hvor de ble iført hvite klær som de bar hele uken etter påske. Med palmesøndag begynte «den stille uke» som fikk sitt navn fordi alt offentlig arbeid da skulde

Fra eneboer til munkemisjonær.

III.

Bonifatius.

Av Charles Joys.

Misjonsvirksomhet har til alle tider vært en av Kirkens viktigste oppgaver. Kirken har plass for alle og kaller alle til seg i overensstemmelse med Vår Herres ord «Gå ut og lær alle folk».

Denne virksomheten utover har ikke alltid vært like framtreddende. Mange hindringer kan legge seg i veien, krig og uro, indre splid og forviklinger. Og det kan være at andre oppgaver ligger nærmere, nemlig først å styrke det samfunnet som allerede er vunnet for Kristi lære.

Kirken vokste fram innenfor Romerriket. Tross forfølgelser kunde ikke keiseren få bukt med kristendommen, og det ble kristendommen som fikk overtaket i denne kampen, keiseren måtte til slutt bøye seg for «tømmermannens sønn». Men nye krefter gjorde seg gjeldende utenfor Romerriket og sprengte det. Barbariske folkeslag veltet inn, men selv om de stykkevis

erobret det gamle Middelhavsvelde, ble også disse folk erobret for Kristi lære. Det ble dog ulykkelige og vanskelige år som fulgte med omveltningene, så det tok tid innen Kirken kunde samle sine tropper for med åndens våpen å gjøre utfall i hedningeland.

Det var først og fremst munkene som gikk inn for denne oppgaven, og som likesom utgjorde Kirkens åndelige fortropper. De var Kirkens sanne stridsmenn, de traktet ikke etter noe på denne jord, de hadde avlagt løfte om kyskhed, fattigdom og lydighet, og de søkte Guds rike i himmelen og på jorden, og var likesom de første kristne på de romerske arenaer villige til å ofre livet for den sak de kjempet for.

Denne Kirkens ekspansjon går ofte fram på underlige veier. Det lyder merkelig, men den vi no kaller «Tysklands apostel», Bonifatius, var englander av fødsel. Hans egentlige navn var Winfrid, og han var født omkring år 675.

hvile — en forordning som gjaldt like fra den eldste kristne tid. Det var om å gjøre at alt som svinget rundt, stod stille; for Frelserens pine ble øket når noget gikk rundt i denne uke, var tanken. Derfor lot man kvernhjul stå stille. I Skåne skulde alle rokkehjul hvile, fortelles det. Man trodde også at man øket Frelserens lidelse ved å bruke nål og tråd på langfredagen. Kirkeklokkene måtte heller ikke lyde i denne uke, derfor bandt man kolben fast. Man hadde ikke lov å drive rettsforhandlinger i den stille uke, heller ikke var forlystelser tillatt da. Til gjengjeld var det skikk å frigi fanger og ettergi gjeld i denne tid. Disse bestemmelser om borgerlig helg i denne stille uke varte til ut i senmiddelalderen.

Foruten alle de vakre kirkelige handlinger som knytter seg til liturgien på påskens store høytidsdager er det etter hvert vokset en rekke skikker fram i de forskjellige land. Av de liturgiske handlinger som fremdeles er i bruk kan nevnes skjærtorsdagens fotvaskensceremoni hvor biskopene — og i Rom paven selv — vasker føttene på 12 gamle menn under utfoldelsen av et gripende ceremoniell. Langfredag hyldes Kristi på korset av prester og menighet og lørdag bringer innvielsen av påskelyset.

I den katolske Kirke feires påsken som en enno større fest enn julen. Den har vel der etter hvert fått et sterkt materielt preg, da alle skal spise påskelam etter den lange og strenge fastetid og bakerne lager fargerikt sukkertøy i form av lam med flagg i ryggen. Men den religiøse side blir hverken glemt eller forsømt. Fastepreknene har forberedt sinnene og det er stor deltagelse i alle prosesjonene — navnlig når Frelseren hviler i sin «grav» på det blomstersmykkede sidealter og en stadig strøm av mennesker vandrer fra kirke til kirke

for å hylde ham. I St. Peterskirken er alle 122 kjerter på det store alter slukket og det selv står ribbet og avkledd etter at den nakne marmorplate er blitt overhelt med vin og olje og hele domkapitlet med kardinalstatssekretæren i spissen har foretatt en symbolsk renselse av det idet hver enkelt med en fjærkost har feid hen over det. Etterpå er alle Roms kirkeklokker tause — timene for de stille bønner er inne.

I mange land brennes det bål påskemorgen til beskyttelse mot de onde makter — altså en liknende tanke som ligger til grunn for våre St. Hansbål. I Østerrike har det vært alminnelig å «drive Judas ut»: man laget en figur som skal forestille Judas, bærer den ut i prosesjon og brenner den opp. Mange steder tror man at alt vann blir hellig påskenatt, hvorfor man påskemorgen valfarter til kilder og vannløp for å hente det vann som skal brukes til dagens første mål.

A spise påskeegg er kjent i alle land. Egget er jo et bilde på det frambrytende liv og påsken er jo livets fest. I det 12. århundre ble det forordnet kirkelig vigsel av påskeeggene og Kirken bestrebt seg for å gi bruken av dem et høytidelig preg, hvilket fremgår av den bønn som pave Paul V (1605—21) anordnet: «O Herre, vi ber deg velsigne denne din skapelse — egget — så det må bli til sann føde for dine tro tjenere på det at de må ete det i takknemmelig erindring om vår Hæres Jesu Kristi oppstandelse.»

I gresk-katolske land brukes det enno at man ved overrekkelsen av røde påskeegg hilser hverandre med den gamle påskehilsen:

«Kristus er oppstanden!»

«Ja, han er sannelig oppstanden!»

Tidlig følte han seg dratt mot klosterlivet, og hans far anbrakte ham i et benediktinerkloster og her hadde han sin skolegang og sin utdannelse. Pave Gregor I hadde nemlig ca. år 600 sendt benediktinermunker til landet som misjonærer — i øvrig første gangen at paven selv sendte misjonærer til hedningeland og ikke bare overlot misjonsvirksomheten til andres initiativ.

Men Winfrid tilhørte ikke den type munkers som kunde holde seg i ro i sitt kloster, han måtte virke ute blant mennesker. Det var misjonen som kalte ham, og like-som benediktinere hadde tatt en framtreddende del i kristningen av England, skulde han i land i Frisland for å ta fatt på sin nye virksomhet. I Frisland holdt han sin første misjonspreken for hedningene og her skulde han også avslutte sitt liv mange år seinere. Men hans første anstrengelser var helt uten resultater, han kom midt opp i politiske stridigheter, og samme høst drog han tilbake til sitt kloster i England.

Winfrid måtte gjenta forsøket, men han innså at han måtte følge en annen linje dersom han skulde nå fram, han måtte gå mer målbevisst til sitt virke. Han begav seg følgelig til Rom for å forelegge paven sine planer. Og da Winfrid noen tid seinere igjen drog ut som misjonær — og det er fra no av han fører navnet Bonifatius — var det som pavens utsending og med apostolisk fullmakt han begav seg i veg. Han skulde motta ordrer bare fra paven og i alle saker skulde han henvende seg direkte til ham. Men samtidig stod Bonifatius meget fritt, han fikk ikke noe bestemt virkefelt, han skulle kunne øve sin gjerning overalt hvor han selv fant det påkrevd.

Først hadde Bonifatius til hensikt å dra til saksernes og frisernes land, de var nært beslektet med hans eget folk og han behersket deres sprog, men det lot seg enda ikke gjøre. På pavens råd begynte han derfor i nabolandene Türingen og Hessen for derfra å kunne føre arbeidet over til Sachsen.

Bonifatius ble ikke lenge i Türingen. Her fantes det allerede en kristen befolkning, og han kom i strid med deres prester. Han hadde ingen myndighet over dem, og det skulde snart vise seg at dersom han skulle kunne opptre med kraft måtte han ha autoritet over de geistlige han kom i berøring med. Imidlertid hadde stemningen snudd seg i det sydlige Frisland, engelske misjonærer arbeidet no under ledelse av den engelske erkebiskop Willibrord, og Bonifatius virket her i tre år. Men da Willibrord vilde ha ham til sin etterfølger, avsto han det, han måtte fremdeles være uavhengig av andre og bare ha paven over seg.

Men for med større hell å kunne drive sin virksomhet ble Bonifatius i Rom viet til misjonsbiskop for Germania. Samtidig med vielsen forlangte paven at han skulde avlegge samme lydighetseden som biskopene i Roms nærmeste omgivelser pleide gjøre, og han lofte følgelig å være en oppriktig tilhenger av den katolske tro, bevare Kirkens enhet og alltid å støtte paven.

Og etter at Bonifatius også hadde oppnådd å bli satt under beskyttelse til Karl Martell, den mektigste mannen i Frankerriket, kunde han opptre med større autoritet i Hessen, hvor han no slo seg ned. Og det kunde nok være nødvendig at han hadde en mer bestemt myndighet. Han møtte mange vanskeligheter

blant den hedenske befolkning og kanskje ikke minst blant de geistlige på stedet, som ikke holdt mål. De kunde ikke finne seg i Bonifatius' uavhengige stilling, og forlangte å ha rettigheter der hvor han og hans følgesvenner hadde drevet sin misjonsvirksomhet.

Selv om Bonifatius hadde framgang i Hessen, var der enda mange hedninger som holdt på sin tro, fortsatte med sine ofringer på gamle kultplasser ved kilder og eldgamle trær, hvor de tydet varsler av underlige hendinger og drev med besvergelses og trolldomskunster. For endelig å bringe hedenskapet et avgjørende slag, ble Bonifatius tilskyndet til å ødelegge kjempeeiken ved Fritzlar som var viet til Donar — Tor het den guden i Norden — og som var berømt viden om. Folk fra begge parter kom sammen som til en Gudsdøm, Bonifatius med sine prester og sine kristne på den ene siden, de hedenske prester og deres tilhengere på den andre. Med egne hender hogde Bonifatius treet ned uten at noen guddom grep inn for å stanse ham, Bonifatius' Gud hadde vist seg å være sterkere enn de gamle guder, og mange ble omvendt.

Vi kan si at dette er en historie uten reelt grunnlag. Beretningen minner litt for meget om hellig Olavs besøk hos Dale Gudbrand, da Olav lot Tors bilder hugge i stykker. Men framgangsmåten måtte være slik. Disse folks religiøse forestillinger var knyttet til bilder, trær og kilder, kunde disse fjernes, falt grunnlaget for deres tro bort og misjonærene kunde bringe dem troen på Hvite Krist, den Gud som ikke bare fantes i en bildestøtte eller i et tre, men overalt og alle steder på den hele jord, alt gjennomtrengte han med sin ånd. Tiden var primitiv og vant til voldsomheter, og det sprog som Bonifatius og hellig Olav talte ble forstått. Vi kan beklage at disse gamle kultminner ble tilintetgjort, men det var nødvendig at det skjedde, det var ikke noe utslag av intoleranse. Og disse misjonærer hadde ikke bare som mål å ødelegge de gamle guder, de skulde også komme en ødeleggende overtro til livs, og de var hellig overbevisst om at den tro de forkynte og som de selv levde og døde for, var det eneste sanne mål på denne jord og det eneste som kunde bringe virkelig lykke. Og kristendommen var kulturbæren i et primitivt samfunn, den kristne religion førte med seg tradisjonen fra de gamle kulturstater ved Middelhavet og trakk disse hedenske folkeslag opp på et høyere kulturelt nivå.

Bonifatius og hans følgesvenner rev ikke bare ned de gamle forestillinger. Eiken som ble hogd ned ved Fritslar ble brukt til å bygge et kapell og her ble det grunnnet et kloster. Og dette og mange andre klostre som ble reist overalt hvor Bonifatius hadde sin virksomhet, ble sentra for kristendom og kultur, for kristen kultur i ordets egentlige betydning. Her fikk både munkene og nonnene og den omkringboende befolkning sin åndelige heim. Munkene var folkets åndelige fedre, de vant deres tillit — og de fortjente den — de tok seg av dem, hørte deres skriftemål og hjalp dem også etter evne når de var syk på kroppen. Og munkene og nonnene som alle stod høyt i dannelses åpnede skoler for den oppvoksende slekt, hvor de nok bidrog til å utvide deres horisont, men hvor de først og fremst hadde tanke for deres åndelige framgang.

Klostrene ble mønsterbruk, skoger ble ryddet og jorden dyrket, og munkene viste folket hvordan de skulde utnytte de muligheter Vårherre hadde gitt dem til å gjøre seg jorden underdanig. De la an på at hvert enkelt kloster mest mulig skulde greie seg alene og være selvforsørgende, og vi kan som et eksempel nevne at det mange steder ble anlagt vinhager på klosterets område, for at de aldri skulde mangle altervin og vel heller ikke vin å by de gjester som kom på besøk. Disse klostrene fikk veldig betydning, omkring dem oppstod det etter hvert bymessig bebyggelse, ja i Bayern, hvor Bonifatius også reiste omkring, er det klostre som danner grunnlaget for de fleste byene, uten at det dermed skal være sagt at alle disse klostrene skyldes Bonifatius og hans følgesvenner.

Vi forstår av dette at Bonifatius aldri holdt seg i ro. Etter som hans virksomhet stadig fikk større omfang trengte han flere hjelpere, og de fleste av dem fikk han fra sitt heimland. Engelske prester, munk og nonner stilte seg i store flokker under hans ledelse, og de utmerket seg alle ved kunnskaper, høy moralsk standard og enestående tro, så de raket høyt opp over den geistligheten som ellers fantes.

Den utstrakte virksomheten forlangte et mer omfattende administrativt apparat. Det hadde vist seg at Bonifatius ikke bare var en stor stridsmann for Kristi kirke, han var en organisator av rang, og Rom skulde no vite å dra nytte også av disse hans egenskaper. Han ble erkebiskop — riktignok uten noe bestemt erkesete — og fikk privilegium til å opprette bispedømmer og utnevne biskoper. Enda kunde han ikke utrette noe i det egentlige Frankerrike, det kunde han først gjøre når han fikk fotfeste også på vestsiden av Rhinen, men han ordnet kirken i Bayern og holdt her den første synode, og i overensstemmelse med sitt privilegium grunnet han bispedømmer i Tübingen.

Vi har nevnt at Karl Martell hadde tatt Bonifatius under sin beskyttelse, men ellers foretok han ikke noe for å hjelpe ham eller bringe orden i de kirkelige forhold i Frankerriket. Og så lenge den frankiske geistlighet var mildest talt mindreverdige, og Bonifatius ikke fikk støtte av den verdslige makten til med autoritet å kunne sette strammere krav, kunde han ikke oppnå den reform som han tilstrebt. Men det ble annerledes da Karls sønner kom til makten ved hans død i 741. Den ene, Karlomann, gikk i kloster noen år seinere, og det var vesentlig den andre, Pippin den lille, som innledet det samarbeid med Bonifatius og pavestolen som danner opptakten for hans sønns, Karl den stores makt og innflytelse, og som førte til den kulturelle oppblomstring vi gjerne pleier å benevne den karolingiske renesanse.

Brødrene overlot Bonifatius å kalle sammen en synode. Bonifatius meddelte dette i en skrivelse til paven og gav her et mørkt bilde av tilstandene i Frankerriket for å forklare at en reform var påkrevd, og hans beskrivelse er neppe overdrevet. I Frankerriket var der ingen erkebiskop. De kanoniske bestemmelser ble ikke overholdt. Det var for det meste legfolk som beklede bispestolene, og de geistlige var oftest usedelige og vilde på verdslig vis nyte inntektene til de embeder de hadde. Mange hadde i utukt forberedt seg til presteskabet,

og også som prester levde de som de hadde gjort før uten å bli stanset, og det hadde heller ikke forhindret at de kunde bli forfremmet til høyere stillinger i Kirken. Og biskoper som ikke kunde beskyldes for utukt var henfallen til drukkenskap eller forsømmelighet, de gikk på jakt, og de vek ikke en gang tilbake fra å dra bevæpnet i felten og med egen hånd ta livet av mennesker, hedninger så vel som kristne.

Det ble no holdt synoder og konsilier i de forskjellige deler av Frankerriket, og som oftest under ledelse av Bonifatius. De reformer som ble vedtatt overalt, var praktisk talt alltid de samme. Det ble utnevnt skikkete biskoper, hvert år skulde det holdes synoder slik som det tidligere hadde vært skikk i den frankiske kirke. Dårlige og utuktige prester ble fratatt sine inntekter og stillinger og tvunget til bod og bedring, og for framtiden skulde utukt blant prester, munk og nonner straffes med korporlig refselse og fengsel på vann og brød. Prestene skulde være underkastet sin biskop og avlegge regnskap for ham. Det ble forbudt geistlige å dra i krig.

Det er verdt å legge merke til at alle disse beslutninger ble utsendt av Karlomann eller Pippin som forordninger de hadde vedtatt etter råd fra sine verdslige og geistlige stormenn. Det er i det hele tatt karakteristisk at både geistlige og verdslige arbeidet for å reformere kirken og at kirke og konge gikk sammen for å løfte samfunnet, slik som det også ble gjort i Bonifatius' heimland. Det var uheldig at den geistlige makten faktisk måtte bøye seg for de verdslige herrer, samarbeidet kunde være fruktbringende bare så lenge fyrsten var ledet av sann kristen idealisme og oppriktig interesse for Kirkens sak, men når dette ikke var tilfelle, var det til skade for Kirken at den hadde stilt seg i et slikt avhengighetsforhold. Foreløbig var dette nødvendig, Pippin traktet etter en almen forbedring av tilstandene i sitt land, og her kunde og måtte han bruke den hjelp Kirken og en mann som Bonifatius kunde gi ham. Og Bonifatius på sin side vilde aldri nådd slike resultater uten kongemaktens støtte.

Men samarbeidet gikk ikke uten brytninger. I 747 ble det holdt en synode som representerte det mål Bonifatius hadde satt seg. De forsamlte biskoper — det var riktignok bare 13 av dem — lovte at de alltid vilde adlyde den hellige Peters etterfølger. Erkebiskopene skulde hente palliet i Rom og de skulde holde øye med de biskoper de hadde under seg. På samme måten skulde biskopene ha oppsyn med sine prester, og prestene avlegge regnskap for sine biskoper.

Dette programmet som vilde knytte den frankiske kirke direkte til Rom, passet ikke Pippin. Han var nok villig til å arbeide for Kirkens reformering, men han vilde selv ha ledelsen av kirken i sitt land og han godtok følgelig ikke denne kirkeforfatningen.

I dette siste avsnittet av sitt liv opptrådte Bonifatius som den store reformator og organisator. Men til tross for sin kolossale aktivitet, syntes han at han hadde sviktet noe av sin oppgave siden han ikke hadde misjonert hos sine nærmere frender, sakserne og friserne slik som det hadde vært hans mening i ungdommens dager. Det var umulig å dra til Sachsen, men før han døde vilde han gjøre et siste forsøk i Frisland. Den

80 år gamle mannen begav seg igjen på veg ledsaget av noen av sine trofaste landsmenn, og nådde Frisland. Men en dag, det var 5. juni 754, stormet hedningene leirplassen hans, og Bonifatius og hans ledsagere fant her døden. Bonifatius hadde en bok i hånden, den holdt han over sitt hode, og denne boken som fremdeles er bevart i klosteret i Fulda, hvor Bonifatius er begravd, viser sporene av det hogget som brakte «Tysklands apostel» den krone som hadde vært hans mål gjennom et langt liv.

Bonifatius var ingen mystiker, hans liv var mer rettet utover mot det praktiske livs oppgaver. Men han så livet i Guds tjeneste, og som misjonær forkynte han i hellig trosiver Guds ord for hedningene. Og ettersom hans virksomhet tok form viste det seg at han var en administrator og organisatorisk begavelse av de sjeldne.

Bonifatius førte en utstrakt korrespondanse med heimlandet, og den innflytelse han fikk på det viset, forklarer at så mange kunde følge ham. Og alle disse som fulgte i hans spor og som førte hans sak videre med samme trosiver og samme solide åndelige kultur, står som eksempler for seinere tiders misjonærer, vi kan her bare nevne navn som Lul, Burchard, Willibald blant munkene, og Lioba, Tekla og Walburga blant nonnene. I sine brev heim kunde han mer åpenhjerlig gi uttrykk for sine stemninger, slik som når han skriver følgende til en abbedisse. «Jeg besverger deg ved Gud, kjæreste søster, alltid å be for meg. Ti for mine synders skyld, heimsøkes jeg av mange plager og jeg kjenner meg mer nedtrykt ved anfektelser og bekymringer enn på grunn av kroppslig møye og besvær.» Men han kunde også meddele helt enkle ting. Han som satte strenge krav til seg selv, og som for eksempel aldri rørte sterke drikke — han er vernehelgen for ølbryggere! — kunde samtidig som han sendte erkebiskopen av York to kagger vin, be ham «for vennskaps skyld å ha en glad dag sammen med sine venner».

Denne hans rent menneskelige forståelse er vel bakgrunnen for hans store framgang overalt hvor han hadde sin virksomhet. Selv om han var en personlighet som tydelig avtegnet seg, stod han ikke isolert. De hedenske germaner vant han for seg, de hadde tiltro til denne fremmede, og han ferdedes ved Pippins hoff og kunde også her utrette store ting. Men mindre enn noen steder følte han seg heime blant samfunnets store, han likte aldri å begi seg til hoffet, hvor han måtte være sammen med de biskoper som traktet etter fyrstens gunst, og som ikke stod på høyde med de fordringer Bonifatius mente burde stilles til dem som skulde stå som eksempel og veiledere for folket.

Men med alle sine glimrende egenskaper vilde Bonifatius aldri oppnådd å bli den apostel han var, dersom ikke pavene hadde tatt ham i sin tjeneste og på riktig måte forstått å utnytte hans hengivenhet for Kirkens sak. Overfor pavene — han virket som misjonær under fire paver — følte han seg alltid som sønnen som bad om råd og veiledning. Det var i full overensstemmelse med hans overbevisning, at verden bare kunde oppnå sann lykke ved å bøye seg inn under Kirken under Peters hans virksomhet tok form viste det seg at han var en administrator og organisatorisk begavelse av de sjeldne.

Fra forfall til verdensmakt.

Ved Biorck-W.

Den svenske riksbibliotekar *Wieselgren* har skrevet en overordentlig interessant artikkel hvori han gir et utsyn over de paver som fra slutten av det 18. årh. og fram til våre dager har ført den Hl. Stol bort fra forfallet og der ved lagt grunnen til den internasjonale autoritet som paven no representerer og som bl. a. gir seg utslag i det faktum at alle verdenspolitikkens tråder no løper sammen i Rom. Vår trossfelle Ivar Biorck-W. har vært så elskverdigg å oversette riksbibliotekarens artikkel til bruk for «St. Olav» og vi gjengir i det følgende dens hovedtrekk.

*

I et brev til Schröderheim, datert 28. jan. 1784 skriver kong Gustav III av Sverige, etter han under sitt opphold i Rom med stor interesse og velvilje var blitt motatt av pave Pius VI, følgende: «Pavedømmet synger no på det siste verset og jeg skulde ta meget feil om det blir mer enn en eller to paver etter den nuværende.» Det er opplysningsmannen, den skeptiske filosofen på tronen som bruker disse ordene. Det Gustav III hadde sett av Kirken i Roma hadde ikke gjort nevneverdig inntrykk på ham. Ikke en gang den storslåtte julemessen i St. Peterskirken — foreviget av Jean-Louis Desprez i et praktfullt maleri som no befinner seg i Nationalmuseet i Stockholm — hadde interessert ham noe større og pavedømmet forekommer ham bare å være, sier han i samme brevet: «en vaklende bygning som når som helst kan ventes å falle over ende.»

*

Mer enn et og et halvt århundre er gått siden da — men har den kongelige spåmannen fått rett? Nei — den dag i dag kan alle og enhver konstatere at pavestolens stilling er sterkere enn den har vært på lenge. Vatikanet står i brennpunktet av hele verdens interesse — der løper utalige diplomatiske tråder sammen — der føres forhandlinger av verdenshistorisk betydning, og når Pius XII taler lytter menneskeheten i åndeløs spenning. Den ene staten etter den andre — også protestantiske — er no representert ved den Hl. Stol, og uten hensyn til konfeksjonell meningsforskjell anerkjennes pavestolens autoritet av alle. Kunde en kaste et blikk bak kulissene vilde en derfor også få konstatert dens verdige betydning — og det skjønt paven ikke har noen som helst verdslig makt å støtte seg til. I Vatikanet finnes ingen maskingeværer og ingen luftvernscanoner

I sitt forhold til paven var Bonifatius alltid munk. Han ønsket å bli ledet og hans lydighet var uten grense. Han hadde bruk for en som han i full tillit kunde henvende seg til og som kunde lede hans skritt, og slik var og ble Bonifatius i sin innerste sjel alltid benediktiner-munk selv om han hadde halve Europa til kloster.

Charles Joys.

eller bombefly. De eneste våpenbærende menn en møter der er de pavelige sveitsergardister i sine vakre, men for moderne krigsføring ikke særlig brukbare drakter fra det 16. årh. Med sine hellebarder og stormhatter er det ingen av disse paradesoldater som kan tenkes utkommandert i skyttergraver.

Nei, pavestolens makt er av ren åndelig art — og dog kan det skje at denne åndelige makt kan få de sterkeste krigsførende makter til å tenke seg om! Men hvorledes har det kunnet vinne fram fra det forfall som bl. a. kong Gustav III omtaler, til sin nuværende posisjon? Det er et meget interessant kapitel i historiens store bok, men det er lite kjent fordi det har fått ingen eller liten plass i de historiske skolebøker hos oss — og det skjønt det, særlig på bakgrunn av de siste tiders begivenheter, er meget lærerikt.

Den pave so kong Gustav III omtaler var en from og edel personlighet som førte sin hyrdestav med stor klokskap og verdig kraft. Men som syttiåring ble han stilt overfor den franske revolusjons stormløp mot Kirken og dens prester. Han hevdet imidlertid med fasthet religionens og samvittighetens primat, og han vek ikke fra denne prinsipielle holdning, selv da den franske revolusjonshær rykket inn i Roma og tok ham til fange på en meget brutal måte. Syk og nedbrutt ble den gamle paven slept til Frankrike hvor han døde i fangenskapen 81 år gammel. Mange næret da den overbevisning at han var den siste paven, men kardinalene — som ikke kunde samles i det av de revolusjonære besatte Roma — trådte sammen i Venedig hvor konklavet ble satt og valgte en ny pave som antok navnet Pius VII og som altså fikk den vanskelige oppgave å skulle forsvare religionen og dermed Kirken mot den hensynsløse diktator Napoleon.

I begynnelsen forsøkte han å stille seg imøtekommende overfor sin motstander, men da Napoleons krav etter hvert ble mer og mer urimelige måtte han innta den samme avvisende holdning som sin forgjenger, hvilket Napoleon besvarte ved å la sine tropper besette Roma hvor Tricoloren ble heist på Castel Sant 'Angelo etter at keiseren hadde erklært: «Roma er for alle tider forenet med mitt rike!»

*

Paven ble fengslet og vanærende behandlet og i et øyeblikks svakhet gav han etter for påtrykket — men snart reiste han seg igjen, kalte tilbake alt det han hadde måttet gjøre innrømmelser overfor og hevdet med stor åndelig kraft det kirkelige selvstendighetsprinsipp overfor korsikaneren. Utviklingen gav ham medhold — da Napoleon var tatt til fange vendte han i triumf tilbake til Roma, og mens den styrtede verdenshersker tilbrakte sine siste dager i det ensomme fangenskap på St. Helena bøyde folkeslagene seg i ærbødighet for den tre-dobbelte krone på Pius VII's hode. Napoleon innså for sent at han hadde undervurdert den åndelige krafts betydning — den kraft som all verdslig makt intet formår overfor.

Pius VII's pontifikat innleder en fornyelse av den Hl. Stols autoritet og hans edle karakter og dype fromhet understøttet ham bedre enn alt annet. Men hans tre nærmeste etterfølgere kunde ikke løfte arven etter ham og pavestolens anseelse minket igjen — til den 54-årige kardinal Mastai-Ferretti i 1846 besteg St. Petri stol og antok navnet Pius IX. Han regjerte i mange år og hans

Søndag 15. april

oppfører Teatergruppen Johan Herman Wessels udødelige parodi «Kierlighed uden Strømper» til inntekt for vår menighetspleie. Det er et meget stort løft de unge opptredende har gjort da de gav seg i kast med dette klassiske mesterverk vi alle husker fra litteraturhistorien og som bak sin vittige form skjuler så megen viden om de menneskelige skrøpeligheter, som det utleverer med et forstående smil til tilskuernes personlige erkjennelse. Enno den dag i dag hører «Kierlighed uden Strømper» til det faste repertoar som enhver scene med respekt for seg selv og sin oppgave for eller seinere må spille. De foretelser som det utleverer til latteren er tidløse og uforgjengelige og aktuelle i dag som for 200 år siden, og derfor er også Wessels misjon like aktuell i dag som da stykket ble skrevet: å lære oss den sunne latters befriende verdi. Befriende fordi den feier all selvrettferdig hoveren over medmenneskers forfølgelighet, forlorne høytidelighet og falske æresbegreper bort og istedenfor bibringer oss et humoristisk syn på disse foretelser hos andre, samtidig med at den skjærper vårt blikk for de samme foretelser hos oss selv.

Når Johan von Ehrenpreis, Grete, Mette, Mads og Jesper no søndag 15. april holder inntoget sitt på vår katolske scene håper de derfor å bli mottatt med velvilje og forståelse av publikum. For det første i kraft av det gode formål: vår kjære og populære menighetspleie som er blitt en så aktet og elsket faktor i vårt liv i løpet av den dog relativt korte tid den har eksistert at ingen av oss kan tenke oss å unnvære den — for det andre i kraft av selve oppgavens dimensjoner og det store arbeid som er nedlagt i den.

I øvrig henvises til annonsene i dette og neste nummer av «St. Olav».

styre gav ofte høve til diskusjoner ettersom en var enig i hans politiske retningslinjer eller ei. Han begynte som liberal og endte som så konservativ at han nesten må betegnes som reaksjonær og var følgelig ikke særlig populær. Men selv hans bitreste politiske motstandere måtte anerkjenne hans målbevisste og konsekvente kraft og hans glødende og oppofrende nidkjærhet for Kirkens sak, slik han mente den burde fremmes. I protestantiske land ble han skarpt kritisert, men i den katolske verden regnes han blant de største pavenavn, og det er ganske utvilsomt at den Hl. Stols nuværende anerkjente åndelige lederstilling for en stor del skyldes hans innsats. Konsiliet i 1870 var en stor seier for hans synspunkter. At den store konflikten med den italienske stat som omtrent samtidig brøt ut og medførte Kirkestatens forsvinn mens den gjorde paven til «fangen i Vatikanet» svekket ikke hans stilling — tvert om!

Dog var pavestolens situasjon da han døde nokså komplisert og det var klart at hans etterfølger vilde få en vanskelig oppgave å løse. Det ble imidlertid — etter bare tre omstemninger under konklavet i 1878 — Gioachino Pecci som antok navnet Leo XIII. Et navn som skulde bli æret og elsket over hele den kristne verden.

Elisabeth Stuart.

Gottlieb W. Rieber-Mohn.

1.

I 1645 vant de puritanske og republikanske rundhoder under Oliver Cromwells fremragende militære ledelse i et blodig slag ved Naseby, den store avgjørende seier over de katolsk-vennlige royalister, og gjorde dermed ende på den engelske borgerkrig. Kongen — Charles 1. — måtte rømme til Skottland med bevisstheten om sitt dobbelte nederlag. Republikken og parlamentet hadde feid vekk han kongedømme av Guds nåde, likesom de sneversynte puritanerne uforsonlig og fanatisk hadde knust det de mente var hans forsøk på å gjenreise Kirkens gamle stilling i England. Alt hadde han mistet — trone, fedreland, folk — og allikevel skulde han komme til å miste mer. Kort etter ble han av skottene troløst overgitt i sine fienders hånd, og av parlamentet ble han stilt overfor en skinnprosess som endte med at de tok hans liv. Han var rak, majestetisk, ubøyelig, — cavalier til det siste. Om morgenen den 30. januar 1649 mens en bitende kald vind feide innover fra Themsen, gikk han med sitt lille følge fra St. James' Palace til Whitehall, — det var hans siste vandring, og han visste det. Han bad om at de måtte gå fort, han vilde ikke fryse og skjelve, ingen skulde få tro at kongen var redd. Han visste at hans død var historie og at for ham var det ikke å gå inn til det store, ukjente mørke, men ensbetydende med å bli stilt overfor den eneste rettfærdige dommer han hadde kjent, og svare for den guddommelige rett som han hadde måttet verge med sitt eget liv. Biskop Juxon, som skulde gi ham geistlig forberedelse og trøst, var for beveget og utrøstelig til å kunne si et ord, så kongen sa selv enkelt og verdig det som sies skulde: «Jeg forlater en forgjengelig krone til fordel for en uforgjengelig — hinsides all strid.» Det siste kom trett, resignert. «Sire! Det er et godt bytte De gjør!» hulket den fortvilte biskopen. Da kongen kneler foran blokken ser de leppene hans bevege seg i bønn, så løfter han selv den høyre hånden til signalet som får øksen til å hvine ned mot det praktfulle hodet hans. Det er blitt dødsstille i den omkringstående menneskemassen, — ansiktene som var så uforsonlig hatske i begynnelsen, viser sympati, medlidenhet, avsky. Jubelen uteblir, — det forvirrer bøddelen så han griper det avhugne hodet, løfter det i været og skriker høyt og hysterisk: «Dette er en forræders hode!» Stillheten er intens, mange har snudd ryggen til, noen kvinner gråter høyt. England er uten konge, og seks uskyldige barn har mistet sin far. Et av dem var Elisabeth Stuart.

2.

En dag i året 1793 skulde noen arbeidsfolk grave en ny grav i St. Thomaskirken i Newport på øya Wight.

Plutselig støtte de under gravingen på en blykiste, og etter hver fikk de avdekket den såpass at de kunde lese den utydelige innskriften på lokket:

ELIZABETH, 2D DAUGHTER OF THE LATE KING CHARLES, DECEASED SEPTEMBER 8TH MCDL.

De hadde funnet Elisabeth Stuarts grav, den som forskerne hadde lett etter i årevis. Og da St. Thomaskirken 50 år senere skulde restaureres, ble det bestemt at kisten skulde få en verdigere plass i koret. Det var i dronning Victorias tidligere regjeringstid, og med sin pietet for det gamle, lot hun utføre et monument som viser den ulykkelige lille prinsesse liggende på en brisk med hodet hvilende på en bibel med ordene: Kom til meg alle de som strever og har det tungt, og jeg vil gi dere hvile! På selve sarkofagen lot dronningen hugge ut denne innskriften:

TIL MINNE OM PRINSESSE ELISABETH, DATTER AV CHARLES 1. SOM DØDE PÅ CARISBROOKE SLOTT SØNDAG 8. SEPTEMBER 1650 OG BLE BEGRAVET I DENNE KIRKES KOR: DETTE MONUMENT ER REIST SOM ET TEGN PÅ RESPEKT FOR HENNES DYDER OG SYMPATI FOR HENNES ULYKKE AV VICTORIA R.

Der er skjønnhet og høysinn over denne gestus av Hennes protestantiske Majestet overfor det ulykkelige forfulgte barn til hennes forgjenger, den kongelige katoliserende «defensor fidei». Men hvem var dette lille mennesket Elisabeth Stuart? Vet vi noe om henne?

3.

Hun var født i 1635. Bare seks år var hun da den ulykkelige borgerkrigen brøt ut, og hennes far, Charles 1. måtte bytte det koselige familielivet som han elsket og dyrket inntil kunst med det brysomme krigerlivets rastløshet og bekymringer. Fra mange korte, hastige besøk husket hun ham, denne vakre, sjarmerende mannen med den statelige holdningen, de varme, kloke øynene og med elegant lite fippskjegg og svungne mustasjer, slik som van Dyck har overlevert ham til ettertiden i sine mesterlige portretter. Historikeren Clarendon er ikke alene om å prise det lykkelige, plettfrøe familielivet som var bakgrunnen for denne politisk aktive og aggressive kongen, han var en mann som satte lidenskapene i kok både hos dem som elsket ham og hos dem som hatet ham. Elisabeth har holdt av ham med hele barnets ureflekterte kjærlighet, og har tidlig måttet vende seg til savnet av ham, der hun var trygt forvart hos fremmede mens faren i slag etter slag forsøkte å få bukt med fienden — de fanatiske roundheads. Hele denne barnesjels rørende

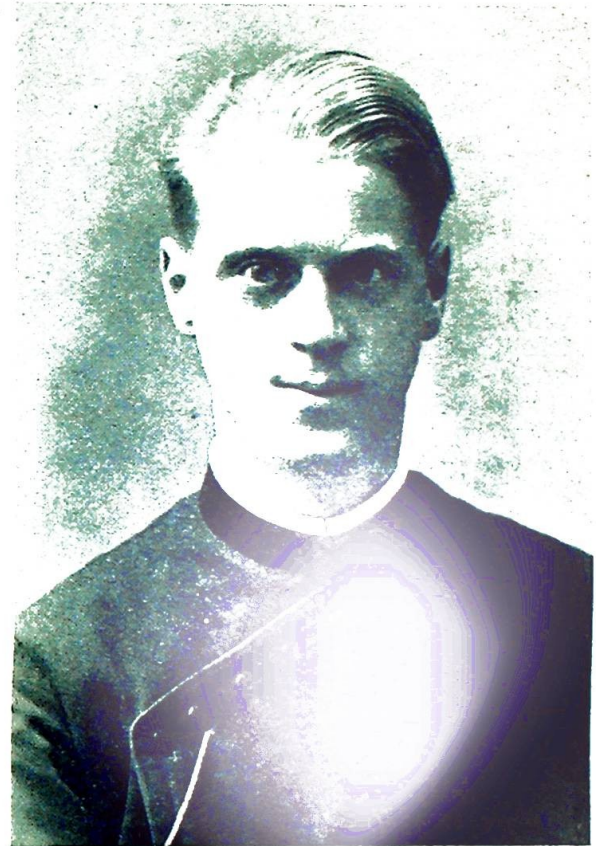
ynde lyser oss imøte fra en liten dagboksnotis som hun skrev i sitt trettende år, på den tristeste dagen i hennes korte liv: farens eksekusjonsdag. Samvittighetsfullt og tappert har hun skildret denne gripende avskjeden da Charles ikke lenger er kongen, men en far som inntil vanvidd elsker sine barn, og Elizabeth ikke prinsessen, men liten bunn-ulykkelig pike so mav hele sitt trofaste hjerte henger ved faren og gråter over å skulle miste ham.

Med stive, alvorlige, veslevoksne bokstaver har hun skrevet over: «Hva Kongen sa til meg den 29. januar 1648 — siste gang jeg hadde den lykke å se ham.» Charles uttrykker selvfølgelig først sin glede over å se sin lille datter hos seg. (Alt tar hun med, ikke et ord må gå tapt!) «Men, kjære lille barn» legger han til, «du skal ikke glemme det jeg no sier til deg!» Så har hun sagt hun vil skrive det ned alt sammen for å være sikker, «mens jeg gråt meget». Først, sier han, skal hun ikke være utrøstelig i sin sorg over ham, for det er en skjønn og ærefull død han får, for lovens og religionens skyld. Så skal hun og hennes søsken tilgi alle hans fiender og kongemorderne slik som han selv har gjort det i sin samvittighet, og håper Gud har gjort det. Dernest — og det er viktig — skal Elizabeth hilse sin mor dronningen og si at hun aldri noengang i disse smertefulle årene hadde vært ute av hans hjerte og hans tanker, og slik vilde det fortsette å være helt til han no snart stupte for øksen. Hun skal ha mot og tillit til framtiden, Gud vil nok skaffe henne og tronfølgeren deres rett.

Så er der en uforliknelig scene. Kongen, forteller Elizabeth, tar sin lille sønn «Gloucester» (Henry, Duke of G.) opp på kneet og sier halvt alvorlig og halvt i en slags trett, resignert mannfolkespøk: «Sweetheart! now will they cut off thy father's head!» Barnet ser urokkelig på ham. Han fortsetter: «Legg no merke til hva jeg sier til deg, gutt: De vil hogge av meg hodet og kanskje forsøke å gjøre deg til konge for å splitte dere. Men det må du ikke gå med på så lenge dine brødre Charles og James er i live!» Han ser spent på gutten. Har han forstått, den vesle kroppen? Barnet stirrer ham fast i øynene, og sier alvorlig og modent: «Før lar jeg meg rive i småbiter.» Det er herlig barnetross. «Disse ordene så uventet modne fra et så lite barn gledet min far umåtelig» skriver Elizabeth, og hun slutter sin lille notat høytidelig og alvorlig grepet: «Og Hans Majestet (det er hennes far!) talte til ham om hans sjels velferd at han måtte holde fast ved sin hellige katolske tro og frykte Gud som vilde ha omsorg for ham. Hva vi begge lovet alvorlig.» Det er nesten patetisk.

— — —
Det er alt. No en kort, faderlig omfavelse, — og der er allerede slutterens trin i gangen. Så tar hun sin lille bror i hånden, Elizabeth Stuart, og går ut til sin smertensgang. Den ble kort, — bare 18 måneder senere blir hun syk i sitt fangenskap og en dag på høstparten løfter hennes forpinte barnesjel seg opp til gjenforeningen med ham som hadde vært hele innholdet i hennes lille liv i den jordiske landflyktighet.

Lars Messel prestevigslet.

I disse dagene mottar vår unge norske studerende ved Propagandakollegiet i Roma, Lars Messel, den helige vigsel som prest. Mange tanker vil vi derfor i denne påske sende til ham med bønn for hans framtidige virke blant oss. Og mange tanker vil gå til hans mor, vår kjære trosfelle fru Paula Messel, som no er bostatt i Bergen og der får oppleve den største gleden en katolsk mor kan ha: å se sin sønn som en Herrens tjener tre inn i rekkene blant de som får leve sitt liv i kraft og lys av den apostoliske suksesjon — det rikeste om enn ofte også mest krevende liv som kan forunnnes en dødelig her på jorden. Det er vår inderlige bønn og vårt varmeste ønske at denne kraft og dette lys må følge pastor Messel i all hans gjerning, og at det snart må forunnnes ham å kunne ta den opp her heime.

Vi venter med lengsel ham som vi venter hans unge confratres, hvem forholdene enno tvinger til ikke å kunne komme heim. Vi vet at de alle nytter ventetiden til videre studier og ytterligere dyktiggjøren til framtidens virke blant oss — men vi

Kjenn din religion.

Av A. J. LUTZ. O. P.

b. Det politiske samfunn.

Det felles gode som er grunnlaget for det politiske samfunn er alt det mennesket har krav på til sin personlighets fulle utvikling; åndelig og moralsk kultur, et minimum av økonomisk trygghet, ordnede livskår og fred. Det felles gode er normen både for de styrende og for de undergivne. Myndighetenes oppgave er altså å tjene, dvs. å sørge for at samfunnet blir grobunn for gode og lykkelige mennesker. Mennesket er ikke til for statens skyld, som det antikke hedenskap og den moderne hedenske politikk mener, men staten er til for menneskets skyld. «Kongene råder over folkene, og de som har myndighet over dem kalles «velgjørere» — en hen­tydning til det faktum at kongene i Egypt og Syria krevde dette hedersnavn, selv om de var despotiske makthavere — men ikke slik med dere. Den største av dere, skal være som den minste, og den øverste skal være som en tjener» (Luk. 22, 25—26). Den påstand som ble satt opp av moderne rettsfilosofen at staten skulle være kilden til alt det som heter rett, er rett og slett hedensk. Kilden til retten er ikke styremaktens vilje, men samfunnets felles gode. «Alle makthavere skal ha sitt blikk festet på verdensaltets høyeste hersker og ta ham som eksempel og norm for sitt politiske styre Herredømmet skal være rettferdig, ikke despotisk, men likesom faderlig, fordi Guds herredømme over menneskene er både preget av den høyeste rettferdighet og forbundet med faderlig kjærlighet Myndighetene skal ha borgernes vel for øye, for den eneste grunn til at de sitter inne med makten er at de skal ta vare på samfunnets vel Dersom makthaverne lar seg henrive til maktmisbruk, dersom de synder ved vilkårlighet eller hovmot, dersom de fører folket på avvege, så skal de vite at de en gang må stå til regnskap for Gud» (Leo XIII. rundskrivelsen «Immortale Dei»).

Men ettopp fordi samfunnet er nødvendig for å hjelpe menneskene til å bli gode og lykkelige, må

vet også at de kommer samtidig med freden og at det derfor om deres ankomst til Vikariatet vil kunne anvendes det herlige skriftsted: «Velsignet de føtter som bringer fred, som bringer budskap om gode ting!»

Måtte de unge prestene våre snart komme til oss med freden i sitt følge!

En bedre hilsen og et bedre ønske kan vi ikke sende pastor Messel. Ad multos annos!

også den enkelte være villig til å ofre så meget av sine individuelle goder som er nødvendig til samfunnets orden og trivsel. Å betale skatt, å delta i valg, for så vidt én er berettiget til det etter landets lover, å adlyde alle lover gitt av den rettmessige myndighet, når de ikke strider mot Guds lov, å ære autoritetens bærere, til tross for deres personlige svakheter, å ofre sitt liv for fedrelandet i en rettferdig krig, alt dette er bud som forplikter den kristne samvittighet, fordi samfunnets beståen er avhengig av dem. «Vær derfor all menneskelig ordning undergitt for Guds skyld, det være kongen som den øverste, eller landshøvdingen som er sendt ut av ham til refsing for dem som gjør ondt, men til ros for dem som gjør godt. For slik er det Guds vilje, at de med å gjøre det gode skal få vankundigheten hos uvettige mennesker til å tie, som frie, men ikke som slike som bruker friheten til skjul for ondskapen, men som Guds tjenere, Ær alle, elsk broderskapet, frykt Gud og hold kongen i ære!» (1. Pet. 2, 13—17). «Hver sjel skal være lydige mot de innsatte styremakter; for det finnes ingen øvrighet uten av Gud. Den som setter seg opp mot øvrigheten, står derfor mot Guds ordning, og de som motsetter seg, pådrar seg selv sin dom. Vær derfor lydige, fordi det ikke bare er nødvendig for straffens skyld, men også for samvittighetens. Derfor betaler de jo også skatte; for de er Guds tjenere som tar vare på denne gjerning. Gi da alle det de har krav på: skatt til den som har krav på skatten, toll til den som har krav på tollene, frykt til den som har krav på frykt, ære til den som har krav på ære» (Rom. 13, 1.2.5.6.7).

c. Stat og kirke.

Det samme menneske som bygger sitt hus, dyrker sin jord, driver handel, sysler med vitenskap og kunst, bærer også i sin sjels dypeste grunn en trang til et høyere liv, en lengsel etter det evige. «Han har av én dannet hele menneskeætten til å bo på hele jordkloden, og fastsatt visse tider for dem og landemerker for deres bosted, så de skulde søke Gud» (Ap. gj. 17, 26—27). Som religiøse vesener danner menneskene et religiøst samfunn, hvor det felles gode er Gud selv, som alle ved Kristi åpenbaring og frelsende kjærlighet blir delaktige i. Dette samfunn heter kirke. Kirken er altså overnasjonal, all den stund det felles gode som er dens grunnvoll er hevet over alle grenser. Dens oppgave er ikke direkte å gjøre oss lykkelige i denne verden, men å føre oss til den evige salighet. Kirken har ingen sosialøkonomi, ingen egen arbeidspolitikk, ingen forkjærlighet for den eller den statsform. Men den har som oppgave å forkynne evangeliet, å forvalte sakra-

Kjenner du bønneboken din?

Avsnittet om botens sakrament skulde du vigsle stor oppmerksomhet. Foruten de vanlige forberedings- og takkebønner finner du her et «voksent» skriftespeil og, for første gang i norsk omsetting, ritualet for absolusjonen. Bønnen for skriftefaren, side 219, glemmer du vel ikke?

Uten tvil er det mange som har hatt stor praktisk nytte av dette avsnittet. Kan det føre enno flere til en dypere forståelse av nåderikdommen vi har i botens sakrament og til rikere glede i bruken av det, har bønneboken nådd målet sitt.

Eukaristien har selvfølgelig en stor plass i boken. Som det før ble sagt, er de liturgiske bønnene for messeofferet den beste forberedning til den hellige kommunion. Ut fra dette prinsipp har bønneboken tatt med bare korte kommuniionsandakter «til bruk for dem som tar mot kommunionen utenfor messen, men især som forberedning kvelden før kommuniionsdagen». Den vil m. a. o. være en «helgekveldsbok».

Ritualet for kommunionen utenfor messen er tatt med, også for første gang på norsk. Ellers finner du her tre vanlige kommuniionsandakter og en for sykesengen. Etter den første har boken samlet de mest kjente kommuniionsbønnene, som t. eks. Anima Christi o. a. Flere av dem er ikke før blitt omsatt til norsk. Bønnene side 223 om den daglige kommunion og side 236 for førstekomunikantene og deres lærere skulde du ikke så lett gå forbi. De hører med til apostolatet vi alle er kalt til.

Den vakre skikk hver dag å holde en liten bønnestund for Frelseren i Tabernaklet er ikke blitt glemt, men er du også selv oppmerksom på den? Hver dag har fått sin korte meditasjon. Den søker å kaste lys over Frelserens liv og nærvær blant oss. Side 240 finner du en kort bønn til bruk for den «åndelige kommunion».

Avsnittet for Eukaristien slutter med bønnene for sakramentsandaktene. Det er hele 15 forskjellige du kan velge

mellom, og flere av dem er vekselbønner. Her er det atter et apostolat for hver eneste en av oss. Ta bønneboken med til kirken og svar på bønnen, så den kan bli fulltonende og rik. I første rekke vil du selv ha nytte og glede av det, og menighetslivet vil få ny tiltrekningskraft. Også her må det gjelde for oss: «Hvor vår biskop vil, slutter vi oss til!»

Full av jubel toner påsklegleden fra Credo oss i møte fra det 12. kap. med bønner for påsketiden og Kristi himmelferd. Den toner ut i hyldesten til Frelserens kjærlighet med andakten til Jesu høghellige hjerte.

Mer enn noe annet preger andakten til Jesu hjerte katolsk fromhetsliv i dag, og det 13. kap. av bønneboken er en hel liten håndbok for denne andakten. Først kommer de offisielle bønnene: Litaniet til Jesu hjerte, de foreskrevne bønner for Jesu hjertes fest og Kristi konges fest. Så følger vigselen av heimene til Jesu hjerte, som dessverre er altfor lite brukt her hos oss, og bønnene for Bønnens Apostolat. Også det burde få større plass i våre hjerter og vårt religiøse liv. Til sist kommer bønner av mer privat karakter.

Det en legger merke til i den siste utgaven av bønneboken vår er, at den nøye holder seg til de latinske tekstene som Kirken har godkjent og knyttet avlaten til. Dette er nødvendig dersom en skal vinne avlaten. Mange har hatt glede av præfasjonene som er tatt med. De fortjener fullt ut å bli mer brukt til daglig bønn enn de no blir det. I det hele tatt søker bønneboken å hjelpe oss til å følge rådet den gir: Å be med Kirken. Både ordningen etter Credo og kirkeåret og utvalget av bønnene tar sikte på dette.

Hele 14. kap., side 283—298 er vigslet den tredje person i Guddommen, Gud, den Hellige Ånd. Etter den logiske ordning boken følger, kommer først de ni dagers andakt for pinse, dernest pinsefesten og ferdingens sakrament. Hele ritualet er tatt med. Til sist kommer vanlige privatbønner: En andakt til ære for den Hellige Ånd med fem korte meditasjoner og en vigselsbønn.

Kirken og de helliges samfunn må nødvendigvis få en bred plass i en katolsk bønnebok som vår. Ikke mindre enn bort imot 200 sider utgjør da også det 15. kap. av boken. Kanskje du synes det er vanskelig å finne fram her; men da er det din egen kunnskap om den indre sammenheng i vår tro som

mentene, å våke over moralen, altså også å sørge for at politikk, økonomi, kultur og skolevesen står i harmonisk overensstemmelse med den kristne religion. Derfor er Kirken også ansvarlig for statsmakten. «To autoriteter styrer denne verden: biskopenes hellige myndighet og kongemakten. Av disse to funksjoner er den prestelige den største. Ti for Guds domstol er presten også ansvarlig for kongen» (pave Gelasius I. 492—496, til keiser Anastasios). At kirke og stat er offisielt atskilt, som det er tilfellet i mange land, gjør hverken fra eller til. Kirkens kontrollrett over det timelige, Kirkens plikt til å hevde Guds lov overfor det politiske samfunn bunner ikke i juridiske overenskomster, men i det faktum at menneskene først og fremst er skapt for Gud og det evige liv, og at Kirken fikk av Jesus i oppdrag å forkynne evangeliet for all skapning. Kristus har nok sagt at hans rike ikke er av denne verden. Men nettopp derfor kan og må det sette opp de høyere

normer for det jordiske livs gang. For de mennesker som lever i denne verden som borgere i politiske samfunn er også ved Kristi frelsende nåde blitt borgere i Guds stat, i «de helliges samfunn». Kirke og stat ligger ikke på samme plan. Men de møter hverandre i menneskets indre, der hvor mennesket møter Gud selv. Det politiske samfunn taper ikke noe ved å ta imot Kirkens vegledning; tvert imot, det blir desto mer levedyktig jo dypere det er grunnfestet på religionen. «Hvordan kan menneskelig samliv bestå, hvordan kan overenskomster få rettskraft, når samvittigheten ikke går i borgen for dem? Men hvilken garanti kan samvittigheten gi, når man ikke tror på Gud og ikke frykter ham? Tas nemlig dette fundament bort, bryter hele moralloven sammen, og intet kan hindre at folkene, familiene, staten og overhodet alt samfunnsliv litt etter litt, men uvegerlig synger i grus» (Pius XI, rundskrivelse «Caritate Christi»).

(Forts.)

svikter. Bønneboken er en god hjelp til å rette på denne svikten.

Inngangen til Kirken er dåpen. Av seg selv følger det da at dåpens sakrament kommer på førsteplassen. Men for mange av oss ble foreningen med Kirkens legeme først fullbyrdet da vi ble opptatt i Kirken. Ritualet for konvertittopptakingen hører m. a. o. heime under avsnittet «Inngangen til Kirken. Kirken må også vokse tallmessig, og for det er det sørget gjennom ekteskapets sakrament. Også for det er ritualet tatt med.

Vi skal ikke bare be med Kirken, men også for den. No er vi som katolske kristne først og fremst medlemmer av Universalkirken, verdenskirken. Den har derfor førsteplassen i bønnen vår, og vi følger den ned gjennom de forskjellige ledd med bønn om framgang for den i hele verden, i Norden og i fedrelandet. Vi ber om enhet og for misjonen og Kirkens indre og ytre fullending, og alt munner ut i en inderlig takk for symbolet på Kirken blant oss, selve kirkehuset, på kirkevigsselfesten.

No er det nok så at de færreste kirker hos oss er blitt konsakrert, St. Olav, St. Halvard og St. Birgitta er vel de eneste; men hver kirke har allikevel sin minnedag. For alle er iallfall velsignet, og minnedagen bør en da feire og la den bli en takkens dag.

Når en no har for øye at medlemmene av Kirken blir delt i den stridende, den lidende og den seierrike Kirke, og en følger prinsippet: Fra verdenskirken gjennom alle ledd ned til den minste menighet i Kirken, heimen, er rekkefølgen av bønnene gitt av seg selv: Bønner for menneskene på jorden, for sjelene i skjærsilden og bønner til Guds helgener.

Den stridende Kirke blir delt i den lærende og den hørende Kirke. Begge har rett til og krav på vår forbønn. Etter det nevnte prinsippet får vi da: Bønner for paven, biskopene, prestene, for bønnedagen for presteskabet og for St. Eysteins forbund. Videre kommer så bønner for søstrene, for alle som aktiv tar del i den katolske aksjon, ritual for opptaking i ungdomslagene. Dette er det som Roma har godkjent.

Heimen er den neste som har krav på vår forbønn. Den er den grunnleggende «menighet» i Kirken. Vigselen av heimen kommer først, så følger bønner for brudfolkene, ritualet for en mors første kirkegang etter barsel og foreldres og barns gjensidige forbønn for hverandre.

Både vigslen av heimene og en mors første kirkegang er dessverre kommet meget ut av bruk i det siste. Dette er både synd og skam, så det er å håpe at de snart vinner tilbake den plassen de bør ha i vår katolske praksis.

Fra heimen går den kristne kjærlighet atter utover i videre og videre ringer: Bønn for nesten, for fedrelandet og for hele menneskeætten, og til sist kommer bønnene for eget tarv og egen trang med bønner både for fødselsdag og nyttår osv.

Men livet kjenner også til noe som heter sykdom og død, og bønneboken fører oss derfor også til evighetens terskel med bønner i sykdom, ritualet for sykekommunionen og sykesalvingen, bønner for de døende og ritualet for gravferden. Slik når vi fram til den lidende Kirke med bønner for Alle sjeles dag o. a. bønner for de avdøde. Med den heltmodige kjærlighetsgjerning når forbønnen sitt høydepunkt.

Over sykdom, død og grav lyser det kristne håp med troen på det evige liv. Etter at vi har fulgt livet i verden i hele dets rike mangfold gjennom bønnen, gleder vi oss over alle dem som er nådd fram til målet: Guds helgener. Helt naturlig og selvfølgelig har Guds mor Maria førsteplassen: Det laure-

tanske litani med bønnene til de forskjellige årstider, bønner for alle større Maria fester, for mai måned o. m. a. bønner er samlet her. Ritualet for førstekommunikantenes vigsle til Guds mor er også med.

Kanskje er denne delen av bønneboken den vakreste og rikeste av alle. I alle fall får vi gjennom de mange bønner fra liturgien i oldkirken et godt bilde av hvor ærverdig Mariadyrkingen er. Det er oldkirkens kristne, apostlenes egne disipler, som taler til oss om sin kjærlighet til Guds mor, Maria.

Guds mor Maria får oss uvilkårlig til å tenke på hennes trofaste brudgom og verge, den hellige Josef, og dermed blir det en selvfølge her også å minnes den hellige familie. Litani til den hellige Josef og bønner for oktober måned må du da selvfølgelig søke under dette avsnittet.

Englene er de neste som har plass i vårt fromhetsliv, og etter dem kommer «den store flokken som ingen kan telle av alle folkeslag for tronen». Alle helgens litani med bønnene for bededagene kommer på første plassen, og så følger helgenfestene fra Alle helgens dag, apostelfestene og vernehelgenfesten til de fester vi feirer ut gjennom året fra advent til advent. Dvs.: I bønneboken vår er bare de festene tatt med som har særlig tilknytning til landet vårt. Alle våre norske helgener har fått sin egen bønn, og til sist står det på side 487 en bønn om at vi må få enno en norsk helgen: Guds tjener Karl Schilling. Glem ikke denne bønner, men be den ofte og inderlig. Skulde det ikke være en oppgave for St. Vincentsforeningen i Oslo og O.K.Y. å føre fram denne saken? Pater Schilling var jo Oslo-gutt, og visstnok en av grunnleggerne av St. Vincentsforeningen. Saken for hans helligkåring skulde derfor ikke være uten interesse for oss.

Etter at vi slik i bønner i store trekk har fulgt Guds kjærlighet gjennom all den rikdom vi eier i vår hellige tro, føler vi trang til å yte soning for den utakk vi selv og andre viser mot den. Det vokser fram et inderlig ønske om å sone noe av den krenking Gud, hans Kirke og helgener blir utsatt for. Så har da den kjente soningsbønn for hån mot Gud og hans helgener sin naturlige plass nettopp som avslutning av dette avsnittet.

Men enno et inderlig ønske vokser fram av det kristne hjerte: Ønsket om at all denne rikdommen må bli kjent og elsket av alle, så Gudsriket blir en levende realitet for alle mennesker. Bønner fra Fader vår: «Komme ditt rike» velder fram og toner ut i den herlige bønn fro Siraks bok 38, 1—18. Århundredes lengsel, hvert kristenhjertes lengsel blir apo-teosen i bønneboken. Gudsriket er målet for skapningen og frelserverket. Det er også målet og høydepunktet for den kristne bønn og for bønneboken din.

Du mente kanskje da du så overskriften på denne utredningen: Hva skal en slik utredning tjene til? Bønneboken er da en så alminnelig ting at vi alle kjenner den. Men kanskje den allikevel har hatt sin nytte, så du får hug til å lære bønneboken din bedre å kjenne. At det enno skulde finnes noen som ikke har den, er neppe trolig; men hos noen har den kanskje mer hatt plass i bokhyllen enn i bønnelivet. Hent den derfor fram, og skulde du ikke finne den, da skynd deg til soknepresten din og få kjøpt en ny mens det enno er noen igjen av den. Og bruk den så flittig, så du kan hente inn igjen det du har forsømt.

A. Høgh.

PAVELIG RUNDSKRIV

«Om bibelstudiens tidsmessige fremme.»

Pave Pius XII.s bibelencyklika «Divino Afflante Spiritu».

HVA TRIDENTINERKONCILETS VULGATADEKRET INNEBÆRER. OVERSETTELSER TIL FOLKE-SPRÅKENE

I vår uttalelse om viktigheten av en kritisk gransket grunntekst må ingen se en avvikelse fra det Tridentinske kirkemøtes kloke forskrifter angående Vulgata.²⁴ Det framgår nemlig av historiske dokumenter at koncilets ledere på hele koncilets vegne anmodet paven om at først og fremst den latinske bibeloversettelse måtte granskes kritisk, deretter også den greske og den hebraiske,²⁵ for så i sin tid å bli utgitt til nytte for Guds hellige Kirke. Riktignok kunde denne anmodning ikke helt ut etterkommes på grunn av de vanskelige tidsforhold og andre hindringer, men istedet vil den bli etterkommet no — det er vårt faste håp — og det meget bedre og fullstendigere, takket være de katolske vitenskapsmenns samarbeid. Tridentinerkoncilet foreskrev riktignok Vulgata som «den autentiske latinske oversettelse som skal anvendes av alle», men denne bestemmelse gjelder jo, som alle og enhver vet, bare for den latinske kirke og for Bibelens offisielle bruk. Det råder ikke den minste tvil om at bestemmelsen i den anledning ikke på noe vis vil forringe hverken grunntekstens autoritet eller dens verdi. Det var jo på den tid heller ikke spørsmål om grunntekstene, men om de da spredte og ulike latinske oversettelser. Blant disse skulde den ha forrang som «gjennom flere hundre års anvendelse i Kirken er blitt prøvd», — slik bestemte conciliet med rette. Kirkemøtet tilkjente altså Vulgata denne autoritet, eller som en pleier å si, dens autentisitet, ikke i første rekke av kritiske årsaker, men på grunn av at denne oversettelse gjennom flere hundreår rettmessig er blitt anvendt i kirkene. Denne anvendelse beviser at Vulgata, slik som Kirken har tolket og tolker den, er fri for enhver villfarelse hva angår tros- og sedelæren, så at den trygt, og uten noen fare for misforståelser, kan anvendes til disputaser, forelesninger og prekener, alt i overensstemmelse med hva Kirken selv hevder og forsikrer. Denne autentisitet er altså snarere juridisk en nkritisk begrunnet. Av alt dette følger at Vulgatas autoritet hva Kirkens lære angår ikke utelukker at bevis for og bekrefteelse av denne samme lære hentes fra grunntekstene, snarere kan en si at den fordrer det. Like så lite utelukker den at en i det hele tatt tar grunnteksten til hjelp for bedre å kunne finne og framlegge hva Bibelen virkelig sier. Tridentinerkoncilets dekret forbyr heller ikke på noen måte at den Hellige Skrift oversettes til moderne språk også fra grunnteksten, til beste for de troende og deres forståelse av Guds ord. Vi vet ot så allerede er skjedd flere steder, med Kirkens uttrykkelige godkjennelse

§ 2. Utleeringen av den Hellige Skrift. Betydningen av å fastslå den bokstavelige mening.

Med kjennskap til de antikke språk og vel utrustet med tekstkritikkens hjelpemidler skal den katolske exeget gå til sin viktigste oppgave, nemlig den å finne og utlegge de hellige bokers virkelige innhold og ånd. I dette arbeid må han aldri glemme at det først og fremst kreves av ham en klar konstateren av de bibelske tekstenes bokstavelige mening. Denne må utredes med størst mulig omsorgsfullhet og språklig innsikt. Der må da tas hensyn til den sammenheng teksten er et ledd i, likesom der bør sammenstilles med liknende steder. Slik er jo også metoden i den profane litteraturforskning når en undersøker hva forfatteren har villet uttrykke. Og allikevel må de som utlegger Bibelen ikke glemme at det er inspirerte bøker som Gud selv har pålagt Kirken å verne og utlegge. Derfor skal de trofast holde seg til den rettesnor som er gitt i Kirkens offisielle forklaringer og bestemmelser, de hellige fedres utlegninger og «troens analogi» slik som Leo XIII. anfører med så stor innsikt i sitt rundskriv «Providentissimus Deus».²⁶ Videre må de særlig akte seg for at de ikke alene utlegger og belyser de momenter som kan henføres til historien, arkeologien, filologien eller andre liknende vitenskapsgrener, slik som Vi til Vår beklagelse ser at det er skjedd i enkelte kommentarer. Selvsagt skal også den slags behandles i den grad det kan sees å tjene selve bibeltolkningen. Men framfor alt må det teologiske innhold angående tros- og sedelæren utredes for hver boks og for hver teksts vedkommende. Hvis dette skjer, vil exegetens arbeid være til nytte for teologene når de framlegger og beviser troslæren, for prestene når de utlegger kristendommens sannheter for folket, og også for de troende, slik at de gjør seg flid med å føre en hellig og verdig kristen livsførsel.

RIKTIG ANVENDELSE AV DEN OVERFØRTE BETYDNING

- Om noe de katolske exegeter i overensstemmelse med det som er anført her framfor alt legger an på en skriftfortolkning av i første rekke teologisk natur, finnes der ikke lenger noe grunnlag for påstanden om at det skulde være nødvendig å ta sin tilflukt til en åndelig, eller som det heter: mystisk bibelfortolkning. De som hevder dette, gjør det under foregivet av at der i bibelkommentarene knapt nok finnes noe som kan løfte ånden mot Gud, nær sjelens indre liv og spore den til fullkommenhet. Erfaringen viser hvor urettferdig denne påstanden er. Ved atter og atter å lese og overveie Guds ord har mange fullkommengjort sin sjel og fylt den med dyp kjærlighet til Gud. Kirkens prøvede fram-

gangsmåte på området og de store mesteres anvisninger i denne sak slår dette ytterligere fast. Det er sant at ikke enhver overført betydning er utelukket fra Bibelens ord. Der finnes ord og hendelser i Det gamle Testamente som ifølge Guds vidunderlige ledelse og vilje skal tjene som forbilder. Det som har funnet sted innvarsler således i en høyere åndelig mening noe som skal inntruffe i den Nye Pakt. Bibelfortolkeren må finne og forklare den bokstavelige mening således som den bibelske forfatteren selv har ment og uttrykt den, senere skal han så gå fram på samme måte med hensyn til den overførte betydning, dersom det da står fast at Gud virkelig har nedlagt en slik i teksten. Alene Gud kan kjenne denne åndelige mening og åpenbare den for oss. Frelseren selv har vist og lært oss den i evangeliene. Det samme gjør også apostlene i tale og skrift etter sin Mesters eksempel, og det samme gjør Kirken i sin uavbrutte tradisjon. Også liturgiens urgamle tradisjon lærer oss det samme hver gang det kjente ordet: «Bønnens innhold — troens gjenstand» kan anvendes med rette.

Det er denne av Gud selv tilsiktede og anordnede overførte mening som de katolske exegeter skal belyse og framlegge med all den omsorg som en skylder Guds ord. Derimot skal de nøye vokte seg for å utgi andre metaforiske tydinge av ting og hendelser for Skriftens autentiske mening. Visselig kan en videregående bruk av overførte betydninger være på sin plass når det gjelder å forklare og belyse visse punkter i tros- og sedelæren, særlig i prekenen, såframt det bare herunder iakttas måtehold og hensikten ikke slippes av syne. Og samtidig må en aldri glemme at en slik tillempling av bibelordene beskjefstiger seg med fremmede tanker, likesom utenom Bibelen. Slikt unnlater ikke å medføre risiko, særlig i våre dager da de troende, framfor alt de teologisk og ellers vitenskapelig utdannede, ønsker å vite hva Gud selv lærer oss i den Hellige Skrift, og ikke hva en fyndig predikant eller skribent har å si under en dyktig tillempling av bibelske ord. «Ti Guds ord som er mer levende og kraftig, skarper enn noe tve-egget sverd, og som trenger gjennom slik at det skiller sjel og ånd, marg og ben, og som er en dommer over hjertets hensikt og tanker,»²¹ behøver på ingen måte kunstige midler eller menneskelige tillegg for å røre ved og skake sjelene. De hellige bøker som er blitt skrevet under den Guddommelige Ånds inspirasjon har i seg selv et overflødig rikt innhold. De er fylt av guddommelig kraft, og er derfor mektige i seg selv. De er smykket med overjordisk skjønnhet, og lyser og stråler derfor av seg selv, om bare skriftfortolkeren forstår å utlegge dem så nøye og uttømmende at alle de gjemte skatter av kunnskap og visdom får komme for dagen.

OPPFORDRING TIL Å STUDERE DE HELLIGE FEDRE OG DE STORE BIBELFORTOLKERE

Under løsningen av denne oppgave kan den katolske skriftfortolker hente stor hjelp fra et inngående studium av de verker i hvilke kirkefedrene, Kirkens lærere, samt tidligere tiders fremragende skriftfortolkere med hellig omhu har utlagt de hellige bøker. Disse gamle skriftfortolkere kan riktignok ikke alltid måle seg med våre

tidere, hva angår profan utdanning og språkkunnskaper, men i kraft av den sendelse Gud gav dem i Kirken, utmerket de seg ved en særegen indre sans for de himmelske ting og en beundringsverdig åndelig skarpsindighet. De trengte dypt inn i det guddommelige ords skattkammer og hentet ut alt som kan tjene til belysning av Kristi lære og fremme et hellig levesett. Det er beklagelig at disse den kristne antikks dyrebare skatter er altfor lite kjent hos flere av våre nutidige skribenter, og at bibelfortolkningens historikere ikke enno har ytet alt som er nødvendig for en metodisk utforskning og en riktig verdimåling på området, særlig hva dets store rekkevidde angår. Gud gi at mange lærde snart måtte begynne å studere den katolske skriftutlegning med iver, både forfatterne og deres verker, for deretter å bringe fram i dagen de nesten umåtelige skatter som der er samlet. Da vil det bli mer og mer kjent hvor dypt disse menn har tilegnet seg sannhetsinnholdet i de hellige bøker, og hvor mesterlig de har framstilt det, og så vil også moderne skriftutleggere kunne følge deres eksempel og hente ut av deres verker de tanker og argumenter som no trenges. På denne måte skal de gamles visdom og hellige kraft endelig forenes med den større utdanning og bedre arbeidsmetode som nutiden kan oppvise. En lykkelig og lovende forening som uten tvil kommer til å bære nye frukter på Bibelens arbeidsfelt, et felt som aldri kan bli nok gjennomarbeidet og heller ikke helt ut høstet.

²⁴ Decr. de editione et usu Sacrorum Librorum, Conc. Trid., Gørresselsk. utg. bd. V, s. 91 f.

²⁵ a.a. bd. X, s. 471, jfr. bd. V, s. 29, 59, 65, bd. X, s. 446 f.

²⁶ Leo XIII, Acta XIII, s. 345 f., Ench. Bibl. n. 94—96.

²⁷ Hebr. 4, 12.

Her hjemme —

Oslo. St. Elisabethkongregasjonen i St. Halvard holdt generalforsamling tirsdag 1. februar. Årsberetning og regnskap ble opplest og godtatt. Styret som hadde stått i 2 år ønsket ikke gjenvalg, men ble dog etter noen endringer stående og består no av følgende damer: Fru Arnesen, prefekt — fru Sørum, kasserer — fru G. Bruce, sekretær — fru A. Olsen, styremedlem. Etter generalforsamlingen hygget man seg sammen på den tradisjonelle gode måte.

Sekretæren.

Stabekk. St. Olavsforbundet hadde møte søndag 4. mars like etter høymessen. Herr Richard Dorph holdt et meget interessant foredrag om Mont Serrat «det hellige fjell». Fjellkjeden ligger i Spania, i nærheten av Barcelona og har en høyde på 1250 m og omkrets på ca. 22 km. Floraen er fin, i alle sprekker og revner er yppig vegetasjon, de fleste busker er eviggrønne. Naturen er storslagen, på mange steder har man den vidunderligste utsikt. Her er arnested for eremitter. Mant Serrat gir begrep om helligdom og mystikk. I 720 m høyde ligger et kloster. Det går sagn om de mirakler som den Hellige Jomfru av Serrat har utvirket. Bl. a. sies hun å være beskytter av keteskapet og mange unge par lar seg vie der. Ca. 100 000 mennesker besøker Mont Serrat årlig — Foredraget var supplert med flere vakre fotografier.

Sekr.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Throsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo